

Vojenské přípravy NATO — — důvod zvyšování obranyschopnosti Varšavské smlouvy

Vývoj vojenskopolitické situace ve světě v první polovině roku 1972 potvrdil správnost závěrů moskevské porady představitelů komunistických a dělnických stran v roce 1969, XXIV. sjezdu KSSS, XIV. sjezdu KSČ i sjezdů dalších komunistických stran o charakteru a formách současného zápasu mezi silami imperialismu a socialismu, reakce a pokroku.

Měníci se poměr sil ve prospěch socialismu umožnil socialistickým zemím v čele se Sovětským svazem rozvinout účinnou mírovou ofenzívu, jejíž výsledkem jsou určité kladné tendence v mezinárodních vztazích v Evropě. Byly podepsány a ratifikovány smlouvy NSR a SSSR a PLR, které respektují výsledky druhé světové války. Došlo k podepsání čtyřmocenské dohody o Západním Berlíně. Zesílilo mezinárodní postavení NDR. Stojíme před konferencí o evropské bezpečnosti a spolupráci. Nazrává k řešení otázka oboustranného snížení ozbrojených sil ve střední Evropě.

Pozitivní rysy mezinárodní situace nemůžeme však v žádném případě přeceňovat. Jak dobrodružná a ve vztahu k světovému míru hazardérská je politika amerického imperialismu, jsme se mohli přesvědčit při vyvolání nebezpečné krize v jihovýchodní Asii. Ohnisko napětí, které nemá zdaleka jen lokální charakter, udržují imperialisté na Středním východě. Také v Evropě vystupují reakční síly proti zlepšování mezinárodní atmosféry. Kolik

chybělo k pádu Brantovy vlády, třebaže není méně antikomunistická než opoziční strany a nechce nic jiného, než vést boj proti socialistickým státům rafinovanějším způsobem?

Dochází-li k pozitivním rysům v mezinárodní situaci, je to především výsledkem mírové ofenzívy socialistických zemí v čele se Sovětským svazem. Toto mírové úsilí by nebylo dost účinné, kdyby nebylo podloženo změnami v poměru sil mezi státy obou soustav ve prospěch socialistických zemí.

Růst vojenské síly a připravenosti států Varšavské smlouvy hraje v současném vývoji mezinárodních vztahů velmi významnou úlohu. S imperialistickým protivníkem je nutné hovořit tak, jak on tomu nejlépe rozumí. Ozbrojené síly jsou jedním z hlavních jeho politických prostředků. Generální tajemník NATO Luns v přednášce na Královském ústavu mezinárodních vztahů v Bruselu v dubnu 1972 o tom prohlásil: „Má politická zkušenost mě poučila takto: rozhodnout se pro jednání z nedostatečně silné vojenské a tedy politické pozice znamená vzdát se úsilí o spravedlivé výsledky... Jednostranné omezení našich ozbrojených sil nebo našich vojenských výdajů by nezbytně ohrozilo vyhlídky na úspěch jednání s Východem...“

¹⁾ Nouvelles de l'OTAN, březen—duben 1972

Význam vojenské síly v imperialistické politice nejlépe dokumentuje nová americká vojenská doktrína „realistického odstrašování“, která vychází z Nixonovy politické doktríny. Předpokladem úspěšného jednání se socialistickými státy má být podle ní dostatečná vojenská síla a pevné partnerství buržoazních zemí.

Podívejme se podrobněji na některé stránky vojenských příprav států NATO, abychom si mohli učinit představu o síle našeho protivníka a vyvodit z toho závěry pro výstavbu a přípravu vlastních ozbrojených sil.

Současné vojenské přípravy NATO v rozhodující míře ovlivňuje snaha USA prosadit v paktu již zmíněnou tzv. „strategii realistického odstrašování“. Nejde ve skutečnosti o zásadně novou strategickou koncepci, nýbrž o významnou modifikaci vojenské politiky Spojených států, která vychází z Nixonovy doktríny. Podstatou Nixonovy doktríny, která je výsledkem bolestného přehodnocování klesajících možností amerického imperialismu v měnícím se světě, je nové rozdělení břemena boje za uchování kapitalistického systému v různých světových oblastech mezi Spojené státy a jejich spojence. Tento princip má být uplatňován i ve vojenské politice USA.

Obdobně jako Nixonova doktrína počítá i ve vojenské angažovanosti uvnitř imperialistického bloku s přerozdělením závazků a odpovědností. Spojené státy chtějí snížit svou přímou vojenskou angažovanost ve světě, zejména pozemním vojskem a přenést část břemena na spojence. Globální úlohu Spojených států mají napříště zabezpečovat strategické jaderné zbraně z území USA, vojenské námořnictvo svými strategickými i operačními prostředky a vojenské letectvo.

Nová americká vojenská doktrína je mnohem agresivnější než minulá, která vycházela ze „strategie pružné reakce“. Přiznává to sám ministr obrany USA Laird. Upozorňuje na to, že nová „strategie realistického odstrašování“ má být na rozdíl od dřívější „strategie pružné reakce“, která jenom „reagovala“, „aktivní a ofenzivní“. Nová vojenská politika klade důraz na energická jednání z pozice síly.

Je logické, že stejně jako dříve, americká vláda se snaží uplatnit svou doktrínu i v Severoatlantickém paktu bez ohledu na to, že oficiální strategickou koncepcí NATO je až dosud „strategie pružné reakce“.

Její podstatu by „strategie realistického odstrašování“ ovšem nijak nezměnila. Nadále počítá se třemi základními druhy válek: studenou, omezenou a všeobecnou

jadernou válkou. Nadále klade důraz na používání nevojenských prostředků boje proti socialismu, podmiňené existencí početných ozbrojených sil. I v budoucnu zůstává jedním z hlavních operačních požadavků tzv. přední strategie, která určuje přenesení pozemních operací už v prvních hodinách eventuálního ozbrojeného konfliktu na území socialistických států.

V NATO se snaží USA, v souladu s novou vojenskou politikou, maximálně centralizovat vlastnictví a pravomoci nad strategickými i operačně taktickými jadernými zbraněmi ve svých rukou, na druhé straně zavázat evropské spojence k podstatnému zkvalitnění a rozšíření konvenčních pozemních, leteckých i námořních sil. Tím má být zlepšen poměr sil v klasických zbraních mezi NATO a armádami států Varšavské smlouvy ve prospěch Západu.

Základní směrnici pro budování ozbrojených sil států NATO v sedmdesátých letech je studie NATO AD 70 „Obrana aliance v sedmdesátých letech“, kterou přijaly řídicí orgány paktu v r. 1970.

Podle této studie mají být ozbrojené síly atlantické aliance v sedmdesátých letech účinným prostředkem politiky v míru i v případě ozbrojeného konfliktu. Za nejdůležitější oblasti a prvky svého vojenského potenciálu, kterým chce v příštím desetiletí věnovat zvýšenou pozornost, označuje velení NATO

- obrněnou techniku a protitankové zbraně,
- vojenské letectvo, včetně ochrany letounů,
- námořní prostředky se zvláštním zřetelem k prostředkům boje proti ponorkám,
- situaci na křídlech NATO,
- uskupení pozemních vojsk v míru,
- zlepšení systému mobilizace a narůstání spojeneckých sil, včetně jejich spojení při krizových situacích.

V důsledku rostoucího tlaku americké vlády, který vyplýval právě z požadavků Nixonovy doktríny, rozhodlo se koncem r. 1970 deset evropských členských států NATO (Velká Británie, NSR, Norsko, Dánsko, Belgie, Holandsko, Lucembursko, Itálie, Řecko, Turecko) přijmout program „zlepšení evropské obrany“, tzv. EDIP v hodnotě jedné miliardy dolarů do roku 1975. Tento program obsahoval:

- a) dodatečná společná opatření v rámci operační přípravy válčiště (program infrastruktury NATO) v hodnotě 420 milionů dolarů; jde zejména o urychlení integrované telekomunikační sítě NATO a o výstavbu krytů pro letouny;

b) opatření ke zkvalitnění národních ozbrojených sil, vyčleněných pro NATO, v hodnotě 450 až 500 milionů dolarů;

c) opatření ke zlepšení prostředků kolektivní obrany v hodnotě 75 milionů dolarů v příštích dvou letech.

Za to ujistili Spojené státy americké a Kanada své evropské spojence, že zachovají v Evropě své ozbrojené síly na dosavadní úrovni.²⁾ V projevech ministra obrany a státního tajemníka USA se však nejednou opakuje názor, že zvýšené úsilí evropských států je možné pokládat teprve za první krok, který ke zvyšování celkového vojenského potenciálu NATO z jejich strany učinily.

Tento nepřímý příjemný tón, který zazníval ze zámorí, a současně snaha podpořit vnitropolitické postavení prezidenta Nixona před volbami, vedl evropskou skupinu států NATO, aby se koncem r. 1971 znovu sešla, zhodnotila dosavadní plnění programu EDIP a předložila (zřejmě k ovlivnění amerického veřejného mínění) některé konkrétní údaje o vojenském úsilí evropských členů paktu.

Ze závěrečných dokumentů tohoto zasedání se dovídáme, že vytyčený plán ke zdokonalení armád, k budování válečnické a další úkoly členské státy v podstatě plní. Dokumenty upozorňují na to, že tato opatření tvoří jen zlomek celkového úsilí států NATO ve vojenské oblasti. Zdůrazňují skutečnost, že v r. 1972 všechny členské země podstatně zvýšily své vojenské výdaje a že celkové zvýšení přesahuje částku jedné miliardy dolarů.

Zvláštní zpráva pak podává souhrnné údaje o některých současných programech modernizace ozbrojených sil evropských členů paktu s cílem ukázat, že jejich podíl ve srovnání s USA není tak zanedbatelný, jak někteří američtí senátoři často uvádějí.

Tak např. uvádí, že evropské armády NATO mají v letech 1971–72 dostat mimo jiné přes

- 1 700 tanků,
- 300 samohybných děl,
- 9 200 protitankových zbraní,
- 4 100 obrněných transportérů,
- 70 těžkých dopravních letounů pro operační přesuny,
- asi 900 bojových letounů,
- 330 dopravních a průzkumných vrtulníků,
- 3 500 protitankových děl.

²⁾ USA měly v Evropě na začátku r. 1972 ozbrojené síly v počtu 287 000 osob (z toho v NSR 125 000, ve Velké Británii 20 000, v Belgii 2 000, ve Španělsku 9 000, v Itálii 10 000, v Řecku 3 000, v Turecku 7 000 a ve Středozemním moři v 6. námořní flotile 21 000). Kanada měla v té době v Evropě asi 5 000 osob.

Z těchto údajů vyplývá, že programy přezbrojování jsou zaměřeny na posílení obrněné techniky, na zdokonalení protitankové a protivzdušné obrany, na zvýšení kapacity taktického letectva a na zvýšení možností manévru vojsk. Dále jde o zlepšení možností průzkumu a zdokonalení týlového zabezpečení armád NATO. Jsou to tedy kvalitativní stránky, kterým při výstavbě evropských armád NATO věnují hlavní pozornost.

Ne všechny stránky vojenských příprav NATO na evropském válečnickém území oficiální dokumenty, ze kterých jsem citoval.

Přednostní zaměření na výstavbu konvenčních sil neznamená, že NATO zanedbává zdokonalování operačních a taktických prostředků jaderného napadení. Přezbrojení jednotek řízených střel PERSHING dokonalejšími obměnami, které proběhlo vedle americké také v západoněmecké armádě, znamená podstatné zvýšení palebných možností a uvolnění taktického letectva k plnění úkolů v bezjaderné válce. Připravuje se přezbrojení jednotek SERGEANT a HONEST JOHN řízenými střelami LANCE s větším dosahem, přesností i mobilností. Francie zavede v nejbližší době vlastní operačně taktické řízené střely. Rozšiřuje se víceúčelovost dělostřelectva, aby všechna děla již od ráže 100 mm byla použitelná jak s konvenční, tak s jadernou municí. Modernizuje se postupně letecký park rovněž s cílem dosáhnout maximální víceúčelovosti zaváděných typů.

Z dalších rysů výstavby ozbrojených sil NATO stojí za povšimnutí trend zavádění automatizovaných systémů velení a řízení, který je zřejmě nejdál u vojenského letectva a sil PVO.

Je jisté, že modernizace neprobíhá vždy plánovaným tempem, neboť tomu brání nedostatek finančních prostředků. Přestože vojenské výdaje neustále stoupají — a některé evropské státy NATO vykazují mimořádně vysoký růst (např. v tomto roce západní Německo přes 11 %, Velká Británie, Belgie kolem 13 %, Itálie 14 %) — značnou částku spotřebují personální a správní výdaje, část pohltí rostoucí inflace, a na nákup nových zbraní zůstane průměrně kolem 20 % vojenského rozpočtu.

Vcelku však můžeme konstatovat, že bojová hodnota ozbrojených sil NATO se neustále zvyšuje, že úsilí v tomto směru je značné bez ohledu na to, zda se mezinárodní situace zlepšuje, nebo naopak horší.

Charakteristika vojenských příprav států NATO by nebyla úplná, jestliže bychom si nevšimli základních rysů vojen-

ské aktivity Spojených států. Vždyť americké vojenské výdaje tvoří téměř čtyři pětiny z celkových nákladů NATO. Bez ohledu na to, že USA snižují početní stav svých ozbrojených sil, že podstatně snížily náklady na vedení války v jihovýchodní Asii, celkový vojenský rozpočet Spojených států rok od roku stoupá v průměru o 3 až 4 miliardy dolarů.

Hlavní pozornost ve svých vojenských přípravách věnují Spojené státy zvyšování kapacity strategických útočných sil, zkvalitňování vojenského námořnictva a letectva, zvyšování operační a strategické mobility, výzkumu a vývoji k zdokonalování současných a zavedení nových zbraňových systémů.

Provedou pěti zaměřují na strategické síly, zejména útočné. Jde o udržení schopnosti účinného odvetného úderu jako základu současné strategické rovnováhy mezi SSSR a USA.

Předseda sboru náčelníků štábů USA admirál Moorer říká k tomu ve svém prohlášení o vojenském postavení Spojených států 15. 2. 1972:

„Přiměřenost a dostatečnost strategických ozbrojených sil musí být našim nejpřednějším zájmem... Zaplatíme velmi vysokou cenu na diplomatickém poli, jestliže připustíme, aby Sovětský svaz dosáhl jasně prokazatelné strategické převahy. A to i tehdy, kdyby tato převaha neměla praktický vliv na výsledek všeobecné jaderné války... Už pouhé zdání sovětské strategické převahy mohlo by mít zhoubný vliv na naši zahraniční politiku a na naše postavení při jednáních...“

Objevuje se v něm myšlenka tzv. „dostatečnosti“ ozbrojených sil, která je jednou ze součástí americké strategické koncepce.

Výstavba amerických strategických prostředků jde cestou zvyšování kvality zbraňových systémů bez zvyšování počtu odpalovacích základen:

— polovina pozemních strategických řízených střel (přes 500 střel) a dvě třetiny řízených střel na ponorkách s jaderným pohonem (asi 500 střel) budou do r. 1975 řízené střely třetí generace, MINUTEMAN III a POSEIDON, vybavené vícenásobnými (3–10) manévrujícími jadernými hlavicemi; tím se podstatně zvýší možnosti těchto prostředků a pravděpodobnost zásahu cíle;

— zvyšuje se odolnost odpalovacích šachet pozemních prostředků a převážná část strategické jaderné kapacity USA se převádí na ponorky s jaderným pohonem;

— různá technická opatření mají zvýšit spolehlivost systémů strategických zbraní a proniknutelnost mezikontinentálních střel na cíl;

— v prostoru rozmístění části odpalovacích zařízení řízených střel MINUTEMAN začíná výstavba protiraketového zbraňového systému SAFEGUARD, která má být dokončena v r. 1975.

Strategické prostředky udržují USA na vysokém stupni bojové pohotovosti. Většina z nich je v pohotovosti k odpálení střel do 15 minut od vydání signálu.

Ze sil všeobecného určení věnují pozornost zejména zdokonalování operačně taktických nosičů jaderných zbraní pozemních vojsk i vojenského letectva a zkvalitňování vojenského námořnictva.

Po přezbrojení moderní, výkonnější obměnou řízených střel PERSHING má již v tomto roce začít nahrazování amerických řízených střel SERGEANT a dělostřeleckých raket HONEST JOHN všestranně kvalitnější řízenou střelou LANCE.

Hlavním rysem výstavby vojenského letectva je zavádění maximálně víceúčelových letounů, jako jsou F-4, F-111 a později F-15, popřípadě F-14 u vojenského námořnictva.

Zvláštní pozornost si zaslouží budování amerického vojenského námořnictva, které v souladu s tzv. „oceánskou strategií“ USA mají klíčovou úlohu při zabezpečování globální role Spojených států ve světě. Již výstavba ponorkového loďstva strategického určení s jaderným pohonem, vyzbrojovaného nyní z valné části řízenými střelami POSEIDON s vícenásobnými jadernými hlavicemi, tomu nasvědčuje. Tendencí v budování vojenského námořnictva USA v nejbližších letech je modernizace loďstva, zvýšení jeho úderné síly, univerzálnější zaměření a vyrovnání převahy sovětského námořnictva v moderních válečných plavidlech.

Nemohu v tomto článku podat vyčerpávající obraz amerických vojenských příprav, nýbrž naznačit jen některé trendy. Skutečnost zůstává, že Spojené státy americké věnují zdokonalování svých ozbrojených sil mimořádnou pozornost i vysoké finanční prostředky.

— ☆ —

Z této charakteristiky vojenských příprav států NATO, byť i velmi stručné, vyplývá, že bez ohledu na současné pozitivní rysy v mezinárodních vztazích imperia-

lismus spoléhá nadále na vojenskou sílu a neustále ji zvyšuje. K dohodám o omezení zbrojení přistupují západní mocnosti jen tehdy, nezhoršuje-li se tím pro ně po-

měr vojenských sil v porovnání se státy Varšavské smlouvy. Jednáními o oboustranném snížení početního stavu ozbrojených sil a zbraní ve střední Evropě chtějí dokonce dosáhnout zlepšení poměru v konvenčních silách ve svůj prospěch.

Pro členské země Varšavské smlouvy vyplývá z toho jednoznačně závěr — nepolevovat ve zdokonalování obranyschopnosti společenství evropských socialistických států. Protivníka není třeba přeceňovat, bylo by však nanejvýš škodlivé ho podceňovat. Možnosti jeho ozbrojených sil, soustředěných především na středoevropském válčišti, jsou obrovské pro případ konvenčního i jaderného ozbrojeného konfliktu. Protivník disponuje velkou silou strategických jaderných prostředků a mohutným válečně ekonomickým potenciálem. Poválečná historie nás mnohokrát přesvědčila o dobrodružných krocích v politice imperialismu, zejména amerického. Proto i přes příznivý vývoj poměru vojenských sil ve prospěch socialistických států, nemůžeme vyloučit, že imperialismus by se pokusil za určité situace realizovat své politické cíle ozbrojenými prostředky i v Evropě.

Vysoký stupeň obranyschopnosti členských států Varšavské smlouvy je nejúčinnějším prostředkem proti případnému avanturismu imperialistických mocností. Dosáhnout co nejúčinnější schopnosti k obraně jednotlivých socialistických států i celého společenství předpokládá maximální sjednocení úsilí všech členů Varšavské smlouvy. Vyplývá z toho nutnost společně se radit, posuzovat problémy, přijímat obranná opatření a kontrolovat plnění našich závazků. Důsledná integrace ve výstavbě a přípravě našich ozbrojených sil nám ušetří náklady a zefektivní výdaje, které socialistická společnost na svou obranu vynakládá.

Před námi se začíná rýsovat nová etapa v mezinárodních vztazích, která však zůstává součástí epochy přechodu od kapitalismu k socialismu, která bude stejně jako dosud charakterizována bojem obou protichůdných systémů. Přáli bychom si, aby to byl nekrvavý boj — mírové soužití. Záleží do značné míry na úrovni ozbrojených sil států Varšavské smlouvy — jednotlivých i celého společenství —, zda se podaří tuto leninskou zásadu zahraniční politiky států s rozdílným společenským zřízením probojovat natrvalo.